

Попова А. С.,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Бердянського державного педагогічного університету*

ДІТИ З СОЦІАЛЬНИМИ ПРОБЛЕМАМИ ЯК КАТЕГОРІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Інклюзивна освіта набуває популярності та обертів з кожним роком, що зумовлено сучасним потребами суспільства, курсом України на Євроінтеграцію, реформуванням освітньої політики, необхідністю створення умов для реалізації міжнародного та національного права на освіту всіх громадян, зокрема і осіб з особливими освітніми потребами.

З кожним роком кількість дітей з особливими освітніми потребами збільшується. У сучасній педагогічній та психологічній науках до цієї категорії найчастіше відносять дітей, які мають проблеми зі здоров'ям чи особливості розвитку. Однак, малодослідженим залишається категорія дітей з соціальними проблемами, яка на думку закордонних та вітчизняних дослідників відноситься до категорії дітей з особливими освітніми потребами. За даними Державного комітету статистики України, кількість дітей з інвалідністю в Україні становить 156 тисяч осіб, при чому кожні п'ять років ця цифра має тенденцію до збільшення на 20 тисяч, кількість дітей із соціальними проблемами переважає 1 млн осіб, точний облік ускладнений через відсутність уніфікованого реєстру [5].

На думку французького дослідника Гі Лефрансуа (G. Lefrancois), «особливі потреби – це термін, який використовується стосовно осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, яким надається можливість розвинути свій потенціал». До їх числа входять діти, котрі мають як виняткові здібності чи талант, так і діти з фізичними, психічними, соціальними відмінностями» [2].

Вітчизняна дослідниця А. Колупаєва до категорії дітей з особливими освітніми потребами відносить дітей з інвалідністю, дітей з незначними порушеннями здоров'я, соціальними проблемами, обдарованих дітей [1].

Широке вживання терміна «діти з особливими потребами» зініціювала Саламанська декларація (1994 р.). У документі зазначено, що ця категорія охоплює всіх дітей і молодих людей, чії потреби залежать від різної фізичної чи розумової недостатності або труднощів, пов'язаних з навчанням [1].

Згідно з положенням ЗУ «Про освіту», «дитина з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [4].

Відповідно, діти з соціальними проблемами – це діти, які мають певні труднощі із адаптацією у колективі, соціалізацією, спілкуванням, навчанням, зумовлені різними життєвими обставинами, як-от: педагогічна занедбаність, бездоглядність, безпритульність, відсутність повної сім'ї, наявність насилля, соціальне сирітство, різні види залежностей тощо.

Діти, які перебувають у складних життєвих обставинах у тій чи іншій мірі відчувають труднощі, пов'язані з навчанням. У свою чергу це потребує додаткової уваги не тільки з боку соціального педагога, але і інших педагогічних та адміністративних працівників закладу освіти.

Оскільки, основоположним в інклюзивних підходах сучасної системи освіти є створення таких умов навчання, які б задовольняли та сприяли реалізації права кожного на якісну освіту, то необхідним є впровадження додаткових ресурсів, які б сприяли включенню дітей із соціальними проблемами в освітній простір.

Як зазначено у Міжнародній класифікації стандартів освіти (International Standart Classification of Education) додатковими ресурсами можуть бути: персонал (для надання допомоги у процесі навчання); матеріали (різноманітні засоби навчання, в тому числі допоміжні та корекційні); фінансові (бюджетні асигнування для одержання додаткових спеціальних послуг)» [3].

Однак, якщо для дітей, які мають проблеми зі здоров'ям або особливості психофізичного розвитку законодавчо, науково і практично обґрунтовані підходи включення в освітній простір, то категорія дітей з особливими освітніми потребами залишається поза увагою законодавців. До того ж, ситуація загострюється ще і тим, що відповідно до законодавчих та нормативних документів робота з дітьми з соціальними проблемами відноситься до посадових обов'язків соціального педагога і психолога, а також можливої психологічної служби при закладі освіти, однак по-перше така діяльність чітко не врегульована законодавством, по-друге діяльність соціального педагога у закладах освіти є питанням часу, оскільки ця професія виключена із класифікатора і сучасні заклади вищої освіти перестають здійснювати набір здобувачів за цією спеціальністю, що у майбутньому може призвести до зникнення такого фахівця і відповідного напрямку роботи у закладах освіти. У свою чергу, це може призвести до негативних соціальних наслідків у суспільстві – збільшення маргіналізованих верств суспільства.

Отже, вбачаємо необхідність подальших досліджень у напрямі розробки інклюзивного підходу до освітнього простору для дітей з соціальними проблемами за категоріями з метою формування соціально-активної та свідомої молоді, як рушійної сили сильної, незалежної демократичної країни.

Література:

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с. С. 10 – 12.
 2. Лефрансуа Ги. Психологія для учителя. С.-П.- М.: Прайм, 2003. 291 с.
 3. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
 4. Про освіту: Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Соціальний захист населення України: статистичний збірник. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf

Рокочук Л.Р.,
*студент IV курсу факультету фізики,
математики та інформатики
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*
Науковий керівник — д-р. пед. наук, проф. Ткачук Г.В.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАТИКИ

Інформатика як навчальний предмет не тільки передбачає засвоєння навчального матеріалу учнями, але й формує навички вирішувати задачі повсякденного життя, опиняючись в тих чи інших ситуаціях і, залежно від неї, відповідно діяти [1]. Моделюючи на уроці ту чи іншу ситуацію, вчитель дає змогу учням зрозуміти як використати знання з інформатики, розвинути їх пізнавальні можливості, викликати інтерес до вивчення інформаційних технологій загалом. Впровадження дидактичних ігор на уроках інформатики значно сприяє цьому.

Питання організації дидактичних ігор в освітньому процесі вивчалось багатьма ученими, серед яких: І. Єрмаков, Б. Ігнат'єв, Є. Кагаров, А. Кікненко, М. Крупеніна, А. Макаренко, О. Пехота, Г. Селевко, А. Сухомлинський, В. Шульгін. Впровадження ігрових технологій на уроках інформатики вивчали Т. Бондаренко, О. Глазунова, Н. Морзе, М. Медведєва, Г. Ткачук [1-4]. Всі вони відмічають позитивний вплив ігор на процес навчання та вказують на важливість продовження пошуку нових методів та форм організації навчальної діяльності учнів з використанням ігрових технологій.

Серед основних видів діяльності можна виділити: ігрову, навчальну та трудову. Ігрова діяльність здебільшого проявляється в молодшому віці, проте як метод активного навчання може використовуватись в юнацькому, зрілому і навіть дорослому віці. Світова педагогіка розглядає гру як змагання між гравцями, дії яких обмежені певними умовами і спрямовані на досягнення певної мети.

Ігрові технології відрізняються від інших педагогічних технологій тим, тим що гра:

- звична форма діяльності людей в будь-якому віці;
- викликає високе емоційне піднесення, що позитивно впливає на особистість та дає змогу подолати психологічні бар'єри;
- вимагає і викликає в учасників ініціативу, наполегливість, креативний підхід до вирішення проблеми, уяву тощо;
- сприяє засвоєнню навчального матеріалу та його практичного використання в конкретних змодельованих ситуаціях;
- розвиває комунікативні навички, вміння працювати в парі та команді;
- в окремих випадках може розвивати лідерські якості.

Ігрові технології можуть значно підвищити ефективність освітнього процесу, зменшити час на вивчення навчального матеріалу, перетворюють процес навчання на творчу та цікаву роботу [3, с.141]. Педагогічні ігри відрізняються від звичайних ігор, оскільки обов'язково мають чітко поставлену мету навчання і відповідний педагогічний результат від застосування ігрової технології.

Під час планування ігрових форм навчання з інформатики доцільно проаналізувати наступні питання їх організації на уроці:

- Мета гри. Власне, це відповіді на питання «Для чого це потрібно?», «Яка навичка буде сформована?», «Які знання з інформатики потрібно закріпити?».
- Кількість учасників. Дуже важливо визначити кількість учнів. Наприклад, якщо їх забагато, можна поділити на групи. Якщо замало, тоді потрібно буде продумати ролі для кожного учасника.